

Tshibugwana Tsha u Linga

GIREDI YA

3

TSHIVENDA

LUAMBO LWA HAYANI

THEMO YA 1 & 2

Bugu ya u Linga

GIREIDI YA 3 | THEMO YA 1 & 2

TSHIVENDA

Magudiswa

U LINGA U VHALA HA ORA _{LLA} : NYANGAREDZO	1
THEMO YA 1	9
THESITE (MILINGO) DZA U VHALA NGA U ELELA HA ORA _{LA} (VEO) DZA THEMO YA 1	10
FOMO YA TSENGULUSO YA THEMO YA 1	18
MBEKANYAMUSHUMO (PU _{LANE}) YA U LINGA	20
THEMO YA 2	29
THESITE (MILINGO) DZA U VHALA NGA U ELELA HA ORA _{LA} (VEO) DZA THEMO YA 2	30
FOMO YA TSENGULUSO YA THEMO YA 2	37
MBEKANYAMUSHUMO (PU _{LANE}) YA U LINGA	39
GIREIDI 3 BAMMBIRI _{LA} REKHODO _{LA} VEO	47

U linga U vhala ha Oralla: Nyangaredzo

Mielo ya DBE ya u Vhala kha Gireidi dza Fhasi

Mielo ya DBE i bula zwi khagala mvelelo dzo lavhelelwaho mafheleloni a ñwaha muñwe na muñwe wa u guda:

Luambo	Musi Gireidi ya 1 i tshi khunyelela, vhagudi vhothe vha tea u vha vha tshi vho kona u vhala u hovhelela:	Musi Gireidi ya 2 i tshi khunyelela, vhagudi vhothe vha tea u vha vha tshi vho kona u vhala u hovhelela:	Musi Gireidi ya 3 i tshi khunyelela, vhagudi vhothe vha tea u vha vha tshi vho kona u vhala u hovhelela:
isiNdebele LH	40 mw nm	20 monm	35 monm
isiXhosa LH	40 mw nm	20 monm	35 monm
isiZulu LH	40 mw nm	20 monm	35 monm
Siswati LH	40 mw nm	20 monm	35 monm
Sepedi LH	40 mw nm	40 monm	60 monm
Sesotho LH	40 mw nm	40 monm	60 monm
Setswana LH	40 mw nm	40 monm	60 monm
Tshivenda LH	40 mw nm	35 monm	55 monm
Xitsonga LH	40 mw nm	30 monm	40 monm
Afrikaans LH	40 mw nm	50 monm	80 monm
Tshivenda LH	40 mw nm	50 monm	70 monm
Tshivenda FAL	A swi bohi	30 monm	50 monm

mw|nm = mubvumo wa ledere nga ngona nga minete / monm = maipfhi one nga minete

GIREIDI 3 | U LINGA U VHALA HA ORAĽA

NHLRP i tikedza ndivho ya DBE ya u maanġafhadza vhagudisi uri vha nee thikhedzo yo livhiswaho kha vhagudi siani ĩa u vhalala. Thikhedzo iyi i katela thesite kana milingo i tevhelaho ya u vhalala nga u elela ha oraĽa kha Gireidi ya 3:

Gireidi / THEMO	Nġivho ya ubvumo wa ĩedere a mithethe ya 60	U vhalala maipfhi nga mithethe ya 60	U vhalala maipfhi nga mithethe ya 60 / 180	Mbudziso dza u pfhesa ha oraĽa
Gireidi 3 Themo ya 1	3.1.A (mibvumo ya 60)	3.1.B (maipfhi wa 45)	3.1.C	3.1.D (8 mbudziso dza oraĽa)
Gireidi 3 Themo ya 2	3.2.A (mibvumo ya 60)	3.2.B (maipfhi wa 45)	3.2.C	3.2.D (8 mbudziso dza oraĽa)
Gireidi 3 Themo ya 3	3.3.A (mibvumo ya 60)	3.3.B (maipfhi wa 45)	3.3.C	3.3.D (12 mbudziso dza oraĽa)
Gireidi 3 Themo ya 4	3.4.A (mibvumo ya 60)	3.4.B (maipfhi wa 45)	3.4.C	3.4.D (12 mbudziso dza oraĽa)

U lugisela Thesite (Milingo) dza U vhalala nga u Elela ha OraĽa

- Kha themo inwe na inwe vha ġo wana khophi mbili dza thesite ya U vhalala nga u Elela ha OraĽa (VEO).
 - Khophi ya mugudisi – hezwi zwi katela na tshivhalo tsha mibvumo kana maipfhi zwi re kha mutaladzi muthihi.
 - Khophi ya mugudi – yo nwalwaho nga fointi yo teaho ya saizi yo teaho.
- Kha vha lugisele u linga nga u ĩamineitha khophi idzi dza thesite vhuvhili hadzo.
 - Zwi vha thusa u nwalala kha khophi ya mugudisi, vha i phumula vha i shumisa hafhu.
 - U ĩamineitha zwi dovha hafhu zwa tsireledza khophi ya mugudi, u itela uri thesite yeneyo nthihi i shumiswe lunzhilunzhi.
- Nzhele: Khophi dza lurumbu luthihi fhedzi dza thesite dza U vhalala nga u Elela ha OraĽa dzo dzheniswa sa tshipiġa tsha phekke ya Magaraġatai.

Thesite dza NHLRP U vhalala nga u Elela ha OraĽa (VEO)
U ġivha milayo ya uri madgina a tea u nwalawa na u shumiswa hani

2.1.A – u sumbedza Gireidi

2.1.A – u sumbedza themo

2.1.A – u sumbedza lushaka lwa thesite: u vhalala mibvumo

Kha vha shumise U linga u Vhala ha Oralla nga u Elela nga ndila i tevhelaho

1. Kha vha dzudze kilasi vha i nee nyito ya u n̄wala.
2. Kha vha vhidze mugudi nga muthihi muthihi u ḡa u vhala.
3. Kha vha nee vhagudi khophi ya vhagudi ya mañwalwa.
4. Kha vha thaime tshifhinga tsho tiwaho.
5. Kha vha vhudze vhagudi u vhalela mañwalwa n̄tha u swika vha tshi ri vha ime.
6. Kha vha vhudze vhagudi vha pfhuke mibvumo / maipfhi ane vha sa kone u ṱavhanya u a vhala.
7. Kha vha thaime, vha thetshelese musi vhagudi vha tshi vhala.
8. Kha khophi dza mañwalwa dzo ḡamineithiwaho dza vhagudisi, kha vha shumise. maka wa phemanente u n̄wala 'tshithoma' kha ipfhi ḡinwe na ḡinwe ḡa:
 - mubvumo kana ipfhi ḡine mugudi a sa ḡi vhale zwone
 - mubvumo kana ipfhi ḡine mugudi a pfhuka
 - mubvumo kana ipfhi ḡine mugudi a dzhia dzisekhende dzi fhiraho ṱhanu uri a ḡi vhale
9. Nga murahu tshifhinga tsho tiwaho, kha vha vhudze vhagudi uri vha ime, vha kone u rekhoda nga mubvumo kana ipfhi ḡine mugudi a kona u vhala.
10. Thesite ya C, thesite dza u vhala phara dzo itelwa:
 - U vhala ha mithethe ya 60, na
 - U vhala ha mithethe ya 180
11. Kha vha shumise thesite idzi nga ndila i tevhelaho:
 - Kha vha ite Thesite ya C sa nga misi kha mithethe ya 60 ya u thoma.
 - Nga tshifhinga tsha mithethe ya 60 ya u thoma, kha vha thetshelese mugudi a tshi vhalela n̄tha vha ite tshithoma kha khophi yavho ya thesite kha vhukhaki huñwe na huñwe he ha itiwa.
 - Nga murahu ha mithethe ya 60 ya vuvhili, kha vha noute ipfhi ḡa u fhedza ḡine mugudi a vhala nga mithethe ya 60.
 - Kha vha shumise iyi data sa mvelelo dza Thesite ya C.
12. U bva afho, kha vha tende mugudi a tshi isa phanda na u vhala phara ya Thesite ya C lwa miñwe mithethe ya 120, kana u swikela vho no vhala phara yoṱhe.
13. Tshi tevhelaho, kha vha shumise Thesite ya D kha u linga u pfhesesa ha oralla ha vhagudi.
 - Kha vha vhudzise mugudi inwe na inwe ya mbudziso vha tende vha tshi dzi fhindula.
 - Arali vha sa fhindula nga mithethe ya 5–10, kha vha fhirele kha mbudziso i no tevhela.
 - Arali mugudi a songo fhedza u vhala phara, kha vha vhudzise fhedzi mbudziso dzine a nga kona u dzi fhindula.

1

U ņea ndingo ya U linga u Vhala ha OraĽa nga u Elela:

- Kha vha thetshelase musi mugudi a tshi vhala mañwalwa nga tshifhinga tsho tiwaho.
- Kha vha vhee tshithoma kha khophi yavho ya mañwalwa tshifhinga tsho the musi mugudi a tshi:

a vhala mubvumo kana ipfhi nga nġila yo khakheaho

b pfhuka mubvumo kana ipfhi

c dzhia dzisekhende dzi fhiraho thanu u vhala mubvumo kana ipfhi

- kha vha vhudze mugudi a ime musi tshifhinga tsho tiwaho tshi tshi fhira.

Thomani.

Ndi tshi ri thomani, ndi khou humbela uri ni vhale mañwalwa haya. Arali ni tshi kundelwa u vhala ipfhi, ni ġi pfhuke. Musi luṽingo thendeleki lwanga lwu tshi unga kana u bvuma ni ime, ni songo tsha vhala.

3

2

U linga u Vhala ha OraĽa nga u Elela

U ņea ndingo

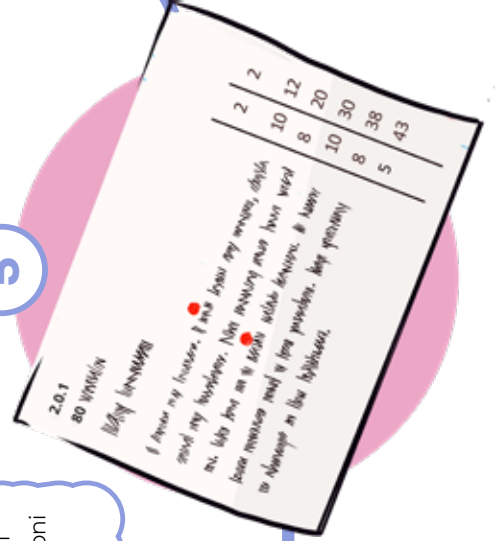
O kundelwa u vhala 'naka'.

Ndo livhuwa, tshifhinga tsho fhira.

O vhala ipfhi 'funa' vhudzuloni ha 'dzula'.

5

4

Hayani hanga. Ndi funa haya hanga. Ndi funa na mme anga, khoti anga na khaladzi yanga. Makhulu wanga na vhone vha dzula na riñe. Ri dzula nġuni ya u ... tshena.

U rekanya u vhala ha oralla nga u elela

1. Kha vha vhalele maipfhi othe o fhelela e mugudi a vhala.
 - Kha vha sedze he mugudi a guma hone u vhala – kha vha dzhie nzele tshanganyelo ya tshivhalo tsha maipfhi o engedzeaho kha mutalo wonoyo
 - Kha vha tuse mibvumo / maipfhi a songo vhalwaho zwone, kha mutalo wo fhiraho
 - Heyi ndi yone tshanganyelo ine i nga konadzea
2. Tshi tevhelaho, kha vha tuse maipfhi a re na 'zwithoma' u bva kha tshanganyelo ine ya konadzea (maipfhi a songo vhalwaho zwone, o pfhukhiwaho kana zwo dzhiahlo tshifhinga u a vhala.) Hezwi zwi vha nea tshanganyelo ya maipfhi a mugudi.
3. Kha vha rekhode u vhala ha oralla nga u elela ha mugudi kha themo yeneyo.

Muelo wa VEO na thesite
zwi a thusa nga maanda.
Zwi mpha u pfhesesa
hu re khagala kha zwine
vhagudi vhanga vha tea u
swikelela nanwaha!

Ulinga u Vhala ha Ora|a nga u Elela

U rekanya mvelelo

U rekanya u vhalala ha orajala nga u elela:

- Kha vha vhalele uri mugudi u vhalala maipfhi mangana kha minete.
- Kha vha tuse tshivhalo tsha maipfhi a re na 'zwithoma'.
- Kha vha rekhode tshivhalo tsha maipfhi o vhalwaho nga nǃdila yone kha minete.

Irini ndi vhone uri
Sifiso o shumani
kha u vhalu.

Sifiso o khakha luvhili
(2), zwi amba uri
maipfhi e vhalanga
ndila yone ndi 30 nga
minete muthihi.

Ipfhi ʔa u fhedzisela ʔe Sifiso a vhalda
ndi 'lufhera'. Ha ngo kona u vhalda
maipfhi a 6 kha mutalo hoyu, zwi
amba uri ʔhanganyelo ya maipfhi
ane a konadzea ndi 32.

$32 - 2 = 30$

$24 - 6 = 32$

2.0.1
80 VISHNIN

10	12
8	20
10	30
8	38
5	43

U rekhoda Mvelelo dza U vhala nga u Elela ha Oraj

1. Mbekanyamushumo (pujane) iyi i dzhenisa na Mabammbiri a U rekhoda a U vhala nga u Elela ha Oraj.
2. Khophi dza didzhithala dza Mabammbiri a U rekhoda a U vhala nga u Elela ha Oraj dza a wanala kha websaithi ya NECT.
3. Kha vha shumise aya mabammbiri a u rekhoda kha u rekhoda mvelelo dzothe dza U vhala nga u Elela ha Oraj nwahe wothe.

U shumisa Mabammbiri a Mvelelo na Fomo dza Tsenguluso

1. Iyi mbekanyamushumo i dovha hafhu ya dzhenisa na Fomo ya Tsenguluso ya U vhala nga u Elela ha Oraj kha themo inwe na inwe.
2. Fomo iyi i tea u shumiswa kha u dodombedza vhukhaki ha vhagudi, u itela u lulamisa (dzilafho).
 - Kha vha shumise iyi fomo kha u linga hothe.
 - Kha vha ite luswayo kholumu yo teaho ya thali tshifhinga tshothe musu mugudi o khakha.
 - Musu vho no khunyeledza u linga, kha vha tanganye thali dzothe dza mubvumo muwe na muwe na ipfhi linwe na linwe.
3. Kha vha thogomele nga maanda vhukhaki hu no anzela u vha hone u itela u lulamisa nga heyi ndila:
 - **Mibvumo:** Kha vha funze hafhu mubvumo kha kilasi yothe. U bva afho, kha vhege dzi si gathi dzi no tevhela, kha vha vhe na vhuṭanzi uri vha dzhenisa uyu mubvumo kha muvango, ngudo ya madungo na nyito dza u vumba maipfhi.
 - **Maipfhi:** Kha vha vusuludze mibvumo i re kha ipfhi na kilasi yothe. Kha vha vusuludze tshikili tsha muvango na kilasi yothe. Kha vha vhidze mugudi nga muthihi nga muthihi vha vange mibvumo na u padula madungo kha maipfhi. Kha vhege dzi si gathi dzi no tevhela, vha vha sedzese zwa muvango wa mibvumo na nyito dza u vumba maipfhi.
 - **U vhala phara/ndima:** Kha vha ite ndovhololo ya u vhala ya manwalwa eneyo nga ndila i tevhelaho:
 - Kha vha vhalele ntha kilasi manwalwa aya, ngeno vhagudi vha tshi khou tevhela vhone buguni dzavho.
 - Kha vha vhale manwalwa aya na kilasi yothe (mazha), vha tshi sumbedzela luvhilo na khalo (thounu).
 - Kha vha vhidze zwigwada zwo fhambanaho kana vhagudi vho fhambanaho vha vhalele ntha tshipida tsha aya manwalwa.
 - Kha vhege dzi tevhelaho dzi si gathi, kha vha ise phanda na u sedzesa zwa ndovhololo ya u vhala ya manwalwa o fhambanaho.
 - **U pfhesesa ha oraj:** Kha vha senguluse thaidzo vha nee ndulamiso (dzilafho) nga ndila i tevhelaho:
 - Arali vhagudi vha tshi khou balelwa u vhala phara yothe, kana vha tshi khou kondelwa nga maipfhi manzhi: Kha vha ise phanda na u fhaṭa zwikili zwa u dikhouda na u elela. Kha vha gudise vhagudi u vhala na u vanga mibvumo, u ita ndowendowe ya u vanga na u padula maipfhi a bva madungo, kha vha ite ndovhololo ya u vhala manwalwa.
 - Arali vhagudi vha sa pfhesesi zwi re kha dziphara: Kha vha sedzese kha u fhaṭa divhaipfhi na siangane ya ndivho. Kha vha vhalele kilasi zwitori zwinzhi u ya nga hune vha kona.
 - Arali vhagudi vha tshi khou tevhela na u pfhesesa zwi re kha phara ngeno vha sa koni u fhindula mbudziso: Kha vha sedzese zwa u vha funza zwikili zwa u pfhesesa nga tshifhinga tsha U Vhala (Khathihi) Na Vhagudi. Kha vha vha talutshedze zwine mbudziso

GIREIDI 3 | U LINGA U VHALA HA ORALLA

ya amba. Kha vha sumbedze vhagudi kuwanele kwa phindulo ya mbudziso. Kha vha nee vhagudi ndowendowe nnzhi dza u fhindula mbudziso nga u tou amba.

4. Kha vha shumise mvelelo u u shandukisa zwigwada zwavho zwa u vhla ha zwigwada mathomoni a themo inwe na inwe.
 - Kha vha vhee vhagudi vho wanaho maraga dza ntha fhethu huthihi. Hezwi zwigwada zwi nga divha zwihulwane nyana.
 - Kha vha vhee vhagudi vho wanaho maraga dza fhasi fhethu huthihi. Kha vha lingedze nga ndila dzothe uri hezwi zwigwada zwi vhe zwituku.
5. Kha vha tevhele vhuṭala ha mvelelo dza mugudi themo yothhe.
 - Kha vha nwale maraga dza mugudi u itela theiste dza themo.
 - Kha nwale vhagudi vha sa khou kana kana vha no khou humela murahu.
 - Vha do tea u vha na tshifhinga tsho engedzwaho na havha vhagudi, vha tshi khou shuma u ya nga vhukoni havho vha tshi khou thusa.
6. Thogomelani tshikoro tsha avhareji ya kilasi kha themo dzothe. Arali na vhona u sa khwiniswa kana u tsa nga u angaredza ha avhareji ya kilasi, thogomelani zwi tevhelaho:
 - Humbulani nga ha tshifhinga tsha u funza tsho xelaho kana tsho thithiswaho nga tshifhinga tsha themo. Humbulani u vhea phanda ngudo dza u vhala dzi tshi ya phanda.

THEMO YA 1

Thesite (milingo) dza u vhala nga u elela ha oraḽa (veo) dza themo ya 1

NHLRP U vhala nga u Elela ha Oraḽa (VEO)										
Luambo: Tshivenda Thesite 3.1.A Khophi ya mugudisi mibvumo ya 60 / Mithethe ya 60										
u	d	t	G	r	ñ	x	vh	Th	Kh	10
ḽ	y	p	t̤	ṽ	Dzw	mbv	ntsh	Tsh	Mbv	20
vh	ph	Th	t̤	ñ	dz	Nn	ng	zh	Fh	30
i	E	L	z	V	nts	Dzh	mbv	dzw	ii	40
ts	ny	Ph	nn	Vh	A	n	I	H	e	50
Nts	ii	tsh	dzh	Ntsh	ḽ	ph	Sh	bv	Ny	60

NHLRP U vhala nga u Elela ha OraĽa (VEO)

Luambo: Tshivenda

Thesite 3.1.A

Khopi ya mugudisi

u	d	t	G	r	ñ	x	vh	Th	Kh
ǀ	y	p	t̤	ṛ	Dzw	mbv	ntsh	Tsh	Mbv
vh	ph	Th	t̤	ñ	dz	Nn	ng	zh	Fh
i	E	L	z	V	nts	Dzh	mbv	dzw	ii
ts	ny	Ph	nn	Vh	A	n	I	H	e
Nts	ii	tsh	dzh	Ntsh	ĩ	ph	Sh	bv	Ny

NHLRP U vhala nga u Elela ha Oraja (VEO)										
Luambo: Tshivenda Thesite 3.1.B Khophi ya mugudisi maipfhi wa 45 / Mithethe ya 60										
vala	vina	tata	goda	ndilo	ḽino	ṅala	ḡala	vhana	ṽoḡani	10
vhala	phula	shulula	ṅwedzi	thuthani	mbvisa	ntshea	dzhena	tshotsha	maṅiini	20
zhomba	nyimbo	bvulani	phera	ḽawe	xaxara	Maḡi	Mmane	dzimiwa	fhela	30
nana	nani	hani	lila	hola	mbvela	ntsola	dzhomela	ḽiti	tshimbila	40
naḽo	ṅwalisa	zhakiwa	eḡela	yeneyo	femesa	kule	naka	wanala	mini	50
shuwiswi	ntsiya	ntshusa	ntshuwisa	ntshela	dzwala	ḽone	thuthani	Phophi	ḡodza	60

NHLRP U vhala nga u Elela ha Oraḽa (VEO) Luambo: Tshivenda Thesite 3.1.B Khophi ya mugudisi									
vala	vina	tata	goda	ndilo	ḽino	ḽala	ḽala	vhana	Ṳoḽani
vhala	phula	shulula	ḽwedzi	thuthani	mbvisa	ntshea	dzhena	tshotsha	maḽiini
zhomba	nyimbo	bvulani	phera	ḽawe	xaxara	Maḽi	Mmane	dzimiwa	fhela
nana	nani	hani	lila	hola	mbvela	ntsola	dzhomela	ḽiiti	tshimbila
naḽo	ḽwalisa	zhakiwa	eḽela	yeneyo	femesa	kule	naka	wanala	mini
shuwiswi	ntsiya	ntshusa	ntshuwisa	ntshela	dzwala	ḽone	thuthani	Phophi	ḽodza

NHLRP U vhala nga u Elela ha Ora|a (VEO)

Luambo: Tshivenda

Thesite 3.1.C

Khopi ya mugudisi

Vhalani tshibveledzwa tsha u vhala/ Mithethe ya 60 & 180

Ambani nga ha vhudipfhi	4
Tshinwe tshifhinga, ri a singuwa. Musi ro singuwa ri a	14
toḁa u zhamba kana u rwa tshinwe tshithu. Nga tshinwe	24
tshifhinga, ri pfha ro tungufhala. Musi ro tungufhala ri a	34
funa u vha ri rothe kana u lila.	42
Musi no singuwa, kana u tungufhala, valani maḁo aḁu ni	52
female ngomu. Hezwi zwi ḁo ita uri ni dzike.	61
Ndi zwavhudi u guda maipfhi a u ṭalutshedze vhudipfhi	70
hashu. Hu na maipfhi a u ṭalutshedza vhudipfhi vhu si	80
havhudi, sa u singuwa, u tungufhala, nyofho na u dziedzea.	90
Hu na maipfhi a u ṭalutshedza vhudipfhi havhudi, sa u	100
takala, u dzika, na u awela.	106
Musi ri sa ambi nga vhudipfhi hashu, ri nga thoma u pfha	118
zwo vhifhesaho. Arali ni na nndwa na muḁwe, lingedzani u	128
amba nga hazwo. Ni nga ri: Mushi ni tshi ita hezwi, zwi ita	141
uri ndi pfhe...	144
Hafhuhafhu, vhudzisani vhaḁwe vhatu vha ḁipfha hani.	151
Ṭhamusi na vhone vho dinalea.Ṭhamusi zwinwe zwo	158
vhifhaho zwi khou bvelela kha vhutshilo havho.	165
Ri nga ita uri vhaḁwe vhatu uri vha ḁipfhe zwavhudi nga u	177
vha thetshesesa. Ni nga vha kuvhatedza, kana vha humbela	186
u tamba navho.	189
Lingedzani hezwi. Vhonani uri zwi nga ni shumela hani.	198

NHLRP U vhala nga u Elela ha Oraḽa (VEO)

Luambo: Tshivenda

Thesite 3.1.C

Khopi ya mugudisi

Ambani nga ha vhuḽipfhi

Tshiṅwe tshifhinga, ri a singuwa. Musi ro singuwa ri a ṭoḽa u zhamba kana u rwa tshiṅwe tshithu. Nga tshiṅwe tshifhinga, ri pfha ro ṭungufhala. Musi ro ṭungufhala ri a funa u vha ri roṭhe kana u lila.

Musi no singuwa, kana u ṭungufhala, valani maṭo aṅu ni female ngomu. Hezwi zwi ḽo ita uri ni dzike.

Ndi zwavhuḽi u guda maipfhi a u ṭalutshedze vhuḽipfhi hashu. Hu na maipfhi a u ṭalutshedza vhuḽipfhi vhu si havhuḽi, sa u singuwa, u ṭungufhala, nyofho na u dziedzea. Hu na maipfhi a u ṭalutshedza vhuḽipfhi havhuḽi, sa u takala, u dzika, na u awela.

Musi ri sa ambi nga vhuḽipfhi hashu, ri nga thoma u pfha zwo vhifhesaho. Arali ni na nndwa na muṅwe, lingedzani u amba nga hazwo. Ni nga ri: Mushi ni tshi ita hezwi, zwi ita uri ndi pfhe...

Hafhuhafhu, vhudzisani vhaṅwe vhathu vha ḽipfha hani. Ṭhamusi na vhone vho dinalea. Ṭhamusi zwiṅwe zwo vhifhaho zwi khou bvelela kha vhutshilo havho.

Ri nga ita uri vhaṅwe vhathu uri vha ḽipfhe zwavhuḽi nga u vha thetshelesa. Ni nga vha kuvhatedza, kana vha humbela u tamba navho.

Lingedzani hezwi. Vhonani uri zwi nga ni shumela hani.

NHLRP U vhala nga u Elela ha Oraḽa (VEO)

Luambo: Tshivenda

Thesite 3.1.D

Khophi ya mugudisi

8 Mbudziso dza u pfhesa ha oraḽa

Muxaka wa xivutiso: Ku vuyiseriwa ka mahungu lama nga erivaleni

1. Ri nga ṭoda u ita mini musi ro sinyuwa?

Phindulo: zhambani kana irwani tshiṅwe tshithu.

Muxaka wa xivutiso: Ku vuyiseriwa ka mahungu lama nga erivaleni

2. Ri nga ita mini musi ro ṭungufhala?

Phindulo: u vha ndi ndoṭhe kana u lila

Muxaka wa xivutiso: Ku vuyiseriwa ka mahungu lama nga erivaleni

3. Ndi maipfhi afhio mavhili ane ra nga ṭalutshedza vhuḍipfhi havhuḍi?

Phindulo: takala, dzika, awela

Muxaka wa xivutiso: Nkumbetelo wo kongoma

4. Ndi nga mini ni tshi humbula uri ndi zwavhuḍi nga vhuḍipfhi?

Phindulo dza vhana vhone vhaṅe: Musi ri sa ambi ngazwo, ri pfhe zwo vhifhesaho/thaidzo i nga si vhe khwine, n.z

Muxaka wa xivutiso: Hlamusela na ku hlanganisa

5. Ndi nga mini ni tshi humbula uri ndi zwavhuḍi u vhudzisa vhaṅwe vhathu uri vha ḍi pfhisa hani?

Phindulo dza vhana vhone vhaṅe: Ṭhamusi vha so kou sinyukana / vha na zwithu zwo vhifhaho zwi no khou bvelela kha vhutshilo havho / a vha takaleli u lwa na inwi, n.z

Muxaka wa xivutiso: Nkumbetelo wo kongoma

6. Ndi mini zwiṅwe zwithu zwi ne na nga zwi ita uri vhaṅwe vha vha khou ḍipfhisani hani?

Phindulo: Vhavhudziseni uri vha khou ḍipfha hani, ni vha thetshelesa, vha kuvhatedzeni, humbelani u tamba navho.

Muxaka wa xivutiso: Ku vuyiseriwa ka mahungu lama nga erivaleni

7. Ndi maipfhi afhio maṅweo shumiswaho kha tshiṭori a no ṭalutshedzo vhuḍipfhi

Phindulo: u sinyuwa, u ṭungufhala, zwavhuḍi, zwo vhifhaho, dinalea, nyofho, u hanganea, u dzika, (as per your list)

Muxaka wa xivutiso: Kambela na ku pima nkoka

8. Ni humbula unga ndi muhumbulo wavhuḍi u amba nha ha vhuḍipfhi hashu?

Phindulo ya mugudi ene muṅe: u tea u tikedziwa nga mbuno.

Fomo ya Tsenguluso ya Themo ya 1

NHLRP U vhala nga u Elela ha Oraḽa (VEO)

Luambo: Tshivenda

Gireidi 3 Themo ya 1

Fomo ya Tsenguluso

mibvumo 3.1.A	Thaḽi ya Vhukhakhi	Ṱhanganyelo	Maipfi 3.1.B	Thaḽi ya Vhukhakhi	Ṱhanganyelo
u			vala		
d			vina		
t			tata		
G			goda		
r			ndilo		
ṛ			ḽino		
x			ṅala		
vh			ḽala		
Th			vhana		
Kh			Ṱoḽani		
ḽ			vhala		
y			phula		
p			shulula		
ṱ			ṛwedzi		
ṇ			thuthani		
Dzw			mbvisa		
mbv			ntshea		
ntsh			dzhena		
Tsh			tshotsha		
Mbv			maṇiini		
vh			zhomba		
ph			nyimbo		
Th			bvulani		
ṱ			phera		
ṛ			ḽawe		
dz			xaxara		
Nn			Maḽi		
ng			Mmane		
zh			dzimiwa		
Fh			fhela		

GIREIDI 3 | FOMO YA TSENGULUSO YA THEMO YA 1

NHLRP U vhala nga u Elela ha Oraḽa (VEO) Luambo: Tshivenda Gireidi 3 Themo ya 1 Fomo ya Tsenguluso					
mibvumo 3.1.A	Thaḽi ya Vhukhakhi	Ṱhanganyelo	Maipfi 3.1.B	Thaḽi ya Vhukhakhi	Ṱhanganyelo
i			nana		
E			nani		
L			hani		
z			lila		
V			hola		
nts			mbvela		
Dzh			ntsola		
mbv			dzhomela		
dzw			ḽiti		
ii			tshimbila		
ts			naḽo		
ny			ṅwalisa		
Ph			zhakiwa		
nn			eḽela		
Vh			yeneyo		
A			femesa		
n			kule		
l			naka		
H			wanala		
e			mini		
Nts			tshuwiswi		
ii			ntsiya		
tsh			ntshusa		
dzh			ntshuwisa		
Ntsh			ntshela		
ḽ			dzwala		
ph			ḽone		
Sh			thuthani		
bv			Phophi		
Ny			ḽodza		

Mbekanyamushumo ya u Linga

Gireidi 3 Themo ya 1

Pulane ya U funza ya Nwaha (ATP) yo vusuludzwaho i nea tsumbedzelo ya U linga ha Zwikoloni (SBA) ha themo inwe na inwe. U ya nga hezwi, zwikili na thalutshedzo dzi tevhelaho dzi tea u senguluswa kha Themo ya 1

TSHIPIḐA	MUSHUMO
 U thetshesesa na u amba	U shela mulenzhe kha therisano. U vhudzisa mbudziso. U sumbedza u vhavhalela vhañwe.
 Foniki	U vhumba maipfhi nga mivango ya themba. U dzudzanya maipfhi nga thevhekano ya alifabethe.
 U vhala na U pfhesesa	U vhalela nṱha zwi tshi bva buguni kha levele yo mu teaho. U shumisa maipfi o dowelehaho, foniki, na zwikili zwa u sengulusa tshivhumbeo na zwi re ngomu ha mañwalwa na u dikhouda. U vhala nga u elela ho engedzedzeaho na vhuḑinyanyuli. U sumbedza zwikili zwa u pfhesesa (u tolokanya), hu tshi katelwa: Ṱhalamañwalwa (Literal), U bvuma, U tevhékanya, U humbulela na Tsedzuluso.
 Muñwalo	U kopa na u ñwala maipfhi na mafhungo mapfhufhi nga muñwalo u ganḑisa kana nga muñwalo wa u pomba.
 U ñwala	U ñwala phara mbili dza mafhungo a no hovhelela a malo nga ṱhoho i re hone.

TSUMBO YA MISHUMO YA U LINGA

- Iyi mishumo ya u linga yo itelwa u vha tshipiḑa tsha NHLRP.
- He zwa tea, thesite dza U vhala nga u Elela ha Oraḓa ha NHLRP dzo dzheniswa sa tshipiḑa tsha mbekanyamushumo ya u lunga.
- Iyi mishumo ya u linga i nga shumiswa yo tou ralo kana ha itwa uri i yelane na ṱhoḑea dza Tshiṱiriki.

U thetshesesa na u amba

U shela mulenzhe kha therisano.
 U vhudzisa mbudziso.
 U sumbedza u vhavhalela vhañwe.

Nyito

- Kha vha zwi ite musi wa ngudo ya Lavhutānu ya U Thetshesela na U amba, tshifhinga tshiñwe na tshiñwe u thoma kha Vhege ya 5 u swika kha Vhege ya 8.
- Kha vha vhee vhagudi vhe kha zwigwada zwiṭuku (vhagudi vha 3–4).
- Kha vha ṅwale kha bodo fureme ya therisano i no bva kha Puḽane ya U funza vha i ṭalutshedze vhagudi:

Tshiṭori itshi tshi amba nga ha...

Ndo takalela mubvumbedzwa... nga uri...

Ndo guda uri...

Mielo

Kha vha vhudze vhagudi uri vha tea:

- U sielisana u fhindula mudziso iñwe na iñwe
- U thetshesela phindulo na mihumbulo ya muñwe na muñwe wavho
- U vhudzisa mbudziso kana vha ṭahisa mihumbulo musi mugudi muñwe na muñwe o no wana tshikhala tsha u fhindula

Kuitele

- Kha vha mone na kilasi vha tshi thetshesela zwigwada zwa vhagudi vha 2–3 kha ngudo nthihi.
- Kha vha pime vhukoni ha mugudi muñwe na muñwe vha tshi shumisa rubiriki i tevhelaho.

RUBIRIKI	LEVEL E YA 1	LEVEL E YA 2	LEVEL E YA 3	LEVEL E YA 4
U shela mulenzhe kha therisano.	Mugudi o fhumula na u/ kana o kanganyisea (haho huthihi na vhañwe). Mugudi ha lingedzi na luthihi u shela mulenzhe kha therisano ya tshigwada.	Mugudi o fhumula na u/ kana o kanganyisea (haho huthihi na vhañwe). Mugudi u a lingedza zwiṭukuṭuku u shela mulenzhe kha therisano ya tshigwada.	Mugudi u anzela u sa kanganyisea (u huthihi na vhañwe) nga tshifhinga tsha therisano. Mugudi u a lingedza vhukuma u shela mulenzhe kha therisano ya tshigwada.	Mugudi u huthihi na vhañwe nahone u a ṭalukanya zwi no khou bvelela nga tshifhinga tsha therisano. Mugudi u u shela mulenzhe tshothe kha therisano ya tshigwada.
U vhudzisa mbudziso	Mugudi ha lingedzi na luthihi u vhudzisa mbudziso dzo teaho kana dzi re na mushumo. Kana mugudi u khakhisa vhañwe na u vhudzisa mbudziso dzi si na mushumo.	Mugudi u a lingedza u vhudzisa mbudziso, fhedzi a dzo ngo tea kana u vha na mushumo.	Mugudi u vhudzisa mbudziso dzine dza anzela u vha dzo teaho.	Mugudi u vhudzisa mbudziso dzo teaho nahone dzi re na mushumo.

GIREIDI 3 | MBEKANYAMUSHUMO YA U LINGA

RUBIRIKI	LEVELE YA 1	LEVELE YA 2	LEVELE YA 3	LEVELE YA 4
U sumbedza u vhavhalela vhañwe.	Mugudi ha thetshelesi mirado ya tshigwada, u a vha dzhenelela na u nyefula mihumbulo yavho. Mugudi ha tahisi mihumbulo i no fhaṭa.	Mugudi u anzela u thetshelesa mirado ya tshigwada fhedzi tshiñwe tshifhinga u a vha dzhenelela. Mugudi ha tahisi mihumbulo i no fhaṭa tshiñwe.	Mugudi u anzela u thetshelesa mirado ya tshigwada nahone ha vha dzheneleli na luthihi. Mugudi u a tahisa mihumbulo i no fhaṭa tshiñwe tshifhinga.	Tshifhinga tshothe mugudi u a thetshelesa mirado ya tshigwada nahone ha vha dzheneleli na luthihi. Mugudi u anzela tahisa mihumbulo i no fhaṭa.

Foniki (1)

U vhumba maipfhi nga mivango ya themba.

Nyito

- Itani hezwi kha Vhege ya 7 kana ya 8 nga tshifhinga tsha u Vhala nga Zwigwada hu na u Sumbiwa ndila.
- Kha vha ñwale kha bodo mutevhe u tevhelaho wa mivango ya themba: sw, lw, hw, mph, ñw, nk, nts, nñw, ntzw, ṭhw, nndy, nnz, khw, ntsw
- Kha vha vhudze vhagudi uri vha tea u fhaṭa maipfhi manzhi nga hune vha kona vha tshi shumisa mivango ya themba.
- Kha vha ñea vhagudi minete mitanu ya u ita mushumo uyu.
- Kha vha kuvhanganye bugu dzavho vha dzi lulamise, vha vhale tshivhalo tsha maipfhi e a fhaṭwa nga ngona.
- Kha vha pime ndivho (u linga) ya mugudi muñwe na muñwe vha tshi shumisa memorandamu u re afho fhasi.

Memorandamu

Kha vha avhele vhagudi maraga dzi sa fhiri 20 nga ndila i tevhelaho:

- Maraga ya 1 ya ipfhi liñwe na liñwe lo ñwalwaho li re lone li re na muvango wa themba.
- Kha vha shumise thebuḽu ya u vhalela i re afho fhasi vha tshi vhalela levele (vhuimo) kana tshikalo.

Tshivhalo tsha mipfhi o ñwalwaho nga ngona	LEVELE (VHUIMO)
1 – 5	1
6 – 10	2
11 – 15	3
15 – 20	4

Foniki (2)

U dzudzanya maipfi e kha thevhekano ya alifabethe.

Nyito

- Kha vha zwi ite nga tshifhinga tsha ngudo ya foniki nga Lavhutānu nga Vhege ya 6 kana ya 7.
- Kha vha n̄wale kha bodo mutevhe wa maipfhi mapfhufhi a malo, a tshi thoma nga maḽedere o fhambanaho a alifabethe. Sa tsumbo:
 1. dudedza
 2. imba
 3. losha
 4. pandela
 5. mavhudzi
 6. apula
 7. kudzela
 8. ganama
- Kha vha vhudze vhagudi uri vha dzudzanye maipfhi nga thevhekano ya alifabethe vha a n̄wale buguni dzavho u thoma kha 1 u swika kha 8.
- Kha vha ṭalutshedze vhagudi uri vha zwi ite nga u sedza maḽedere a alifabethe - vha thoma nga u sedza arali hu na ipfhi ḽi no thoma nga 'a' vha ḽi n̄wala, ngauralo ngauralo.
- Kha vha kuvhanganye bugu dza vhagudi vha dzi lulamise vha vhale tshivhalo tsha maipfhi e a vhwewa nga ngona kha mutevhe wa alifabethe. Sa tsumbo:
 1. apula
 2. dudedza
 3. ganama
 4. imba
 5. kudzela
 6. losha
 7. mavhudzi
 8. pandela
- Kha vha pime n̄divho (u linga) ya mugudi muṇwe na muṇwe vha tshi shumisa memorandamu u re afho fhasi.

Memorandamu

- Maraga ya 1 ya ipfhi ḽiṇwe na ḽiṇwe lo n̄walwaho ḽi re ḽone ḽi re na muvango wa themba.
- Kha vha shumise thebuḽu ya u vhalela i re afho fhasi vha tshi vhalela ḽeveḽe (vhuimo) kana tshikalo.

Tshivhalo tsha mipfhi o n̄walwaho nga ngona	LEVELE (VHUIMO)
1 - 2	1
3 - 4	2
5 - 6	3
7 - 8	4

U vhala

U vhalela n̄tha zwi tshi bva buguni kha levele yo mu teaho.

U shumisa maipfi o dowealeho, foniki, na zwikili zwa u sengulusa tshivhumbeo na zwi re ngomu ha mañwalwa na u dikhouda.

U vhala nga u elela ho engedzedzeaho na vhuḍinyanyuli.

Nyito

- Hezwi zwi nga itwa kha Vhege ya 7 kana Vhege ya 8.
- Nga tshifhinga tsha U vhala ha zwigwada hu na u sumbiwa n̄dila kha vha vhidze muraḍo muñwe na muñwe wa tshigwada a ḍe a vha vhalele e eṭhe.
- Humbelani mugudi uri a vhale liñwalo la Vhege ya 6 kana 7 la Lavhutanu la 'Vhalani N̄tha' line la wanala kha Bugu ya u Vhala ya Thikho.

Kuitele

- Kha vha vhidze vhagudi nga muthihi nga muthihi uri vha ḍe vha vhalele vhone n̄tha.
- Kha vha shumise thebuḽu ya u vhalela i re afho fhasi vha tshi vhalela levele (vhuimo) kana tshikalo.

RUBIRIKI	LEVELE YA 1	LEVELE YA 2	LEVELE YA 3	LEVELE YA 4
Zwikili wa u dikhouda	Mugudi u ṭoḍa thikhedzo nnzhi i no bva kha mugudisi ya u vhala ipfhi line a sa li ḍivhe. Mugudi u a kundelwa nga u pwasha maipfhi a bva madungo kana mibvumo.	Mugudi u a lingedza u shumisa foniki a tshi vhala maipfhi ane a sa a ḍivhe fhedzi u ṭoḍa thikhedzo ya mugudisi. Mugudi u a kona u pwasha maipfhi a bva madungo na mibvumo a tshi tikedzwa nga mugudisi.	Mugudi u anetshela vhunzhi ha tshitori nga thevhekano yone. Mathomo, vhukati (mutumbu) na magumo zwi khagala.	Mugudi u anetshela tshitori tshothe nga thevhekano yone. Mathomo, vhukati (mutumbu) na magumo zwi khagala nahone zwi a takadza.

RUBIRIKI	LEVELE YA 1	LEVELE YA 2	LEVELE YA 3	LEVELE YA 4
Maipfhi o dowelewaho	Mugudi u a dīvha maipfhi o doweleaho matukutuku.	Mugudi u a dīvha mañwe a maipfhi o doweleaho.	Mugudi u a dīvha maipfhi o doweleaho manzhi.	Mugudi u a dīvha othe maipfhi o doweleaho e a funzwa.
U vhala nga u elela ho engedzedzeaho na vhuḍinyanyuli	Mugudi u anzela u vhala a tshi ita a tshi ima, u a pfhuka maipfhi na u vhala ipfhi nga lithihi nga lithihi. Mugudi ha thogomeli na luthihi zwa vhuḍinyanyuli.	Mugudi u a vhala vhunzhi ha mañwalwa fhedzi u tou vhala ipfhi nga lithihi nga lithihi. Mugudi u a thogomelanyana zwa vhuḍinyanyuli.	Mugudi u a vhala vhunzhi ha mañwalwa nga u elela hu na vhuḍinyanyuli fhaḷa na fhaḷa.	Mugudi u a vhala mañwalwa othe nga u elela hu na vhuḍinyanyuli hu no vhone.

U pfhesesa

U sumbedza zwikili zwa u pfhesesa (u tolokanya), hu tshi katelwa: Thalamañwalwa, U bvuma, U tevhekanya, U humbulela na Tsedzuluso.

Nyito

- Hezwi zwi nga itwa tshifhinga tshiñwe na tshiñwe u thoma kha Vhege ya 4 u swika kha Vhege ya 7.
- Kha vha shumise tshiṭori tsha Khuvhanganyo Ya Mañwalwa tsha vhege yo fhiraho.
- Kha vha dzudze kilasi i tokomelwe hu itwe mushumo wa u ñwala.
- Nga murahu, kha vha vhidze vhagudi nga muthihi nga muthihi vha de desikeni yavho vha lingiwe (u pimiwa ndivho).
- Kha vha ri vhagudi vha fhindle mbudziso 1–2 dza luñwe na luñwe lwa tshaka dzi tevhelaho dza mbudziso dzi no kwama mañwalwa ayo:

Mbudziso dza thalutshedzo (mbudziso thalutshedzwa) dzi no kwama zwidodombedzwa

1. Nnyi...?
2. Mini...?
3. Lini...?
4. Hani...?
5. Ngafhi...?

U bvumba

1. Ni vhona u nga ho itea mini nga murahu / tshi tevhelaho? Ngani?
2. Ni vhona u nga tshiṭori tshi do fhela hani? Ngani?

Thevhekano

1. Ho bvelela mini mathomoni a tshiṭori?
2. Ho bvelela mini magumoni a tshiṭori?
3. Ho bvelela mini nga murahu...?
4. Ho bvelela mini u thomani: ... kana...?

U humbulela

1. Ndi nga humbulela zwifhio nga ha... zwi tshi bva kha...?
2. Ni vhona u nga ...?
3. Ni vhona u nga ndi nga mini...?

Tsedzuluso

1. Xana u ehleketa leswaku sweswo a ku ri nchumu lowunene? Hikokwalahokayini?
2. Xana u ehleketa leswaku leswi a ku ri nchumu lowu hoxekeke? Hikokwalahokayini?
3. Xana u nga endla nkambisio mayelana na swiendlo swa (ximunhuhatwa)?

Kha vha pime vhukoni ha mugudi muṅwe na muṅwe vha tshi shumisa rubiriki i tevhelaho.

RUBIRIKI	LEVEL 1	LEVEL 2	LEVEL 3	LEVEL 4
Mbudziso dza tḥalutshedzo (mbudziso-tḥalutshedzwa) dzi no kwama zwidodo-mbedzwa	Mugudi u a konḑelwa nga u elelwa zwidodo-mbedzwa zwifhio na zwifhio zwi no bva kha tshiṭori, naho a tshi khou sumbedzwa ṅḑila.	Mugudi u a kona u elelwa zwiṅwe zwa zwidodo-mbedzwa zwi no bva kha tshiṭori, hu na u sumbedzwa ṅḑilanyana.	Mugudi u a kona u elelwa zwiṅwe zwa zwidodo-mbedzwa zwi no bva kha tshiṭori, hu na u sumbedzwa ṅḑilanyana.	Mugudi u a kona u elelwa zwiṅwe zwa zwidodo-mbedzwa zwi no bva kha tshiṭori, hu na u sumbedzwa ṅḑilanyana.
U bvumba	Mugudi u a konḑelwa nga u bvumba lu no ṭanganedzea.	Mugudi u a kona u bvumba lu no ṭanganedzea fhedzi hu na thikhedzo ya mugudisi.	Mugudi u a kona u bvumba lu no ṭanganedzea fhedzi u a konḑelwa nga u imelela phindulo yawe.	Mugudi u a kona u bvumba lu sa vhudzisi nahone u a kona u imelela phindulo yawe.
Thevhekano	Mugudi u a konḑelwa nga u tevhekanya zwiwo nga ngona zwi no bva kha maṅwalwa, naho a tshi khou tikedziwa.	Mugudi u a kona u tevhekanya zwiwo nga ngona zwi no bva kha maṅwalwa hu na u tikedziwa.	Mugudi u a kona u tevhekanya zwiwo nga ngona zwi no bva kha maṅwalwa fhedzi u a lenga.	Mugudi u a kona u tevhekanya zwiwo zwoṭhe nga ngona zwi no bva kha maṅwalwa fhedzi u a lenga.

RUBIRIKI	LEVELE YA 1	LEVELE YA 2	LEVELE YA 3	LEVELE YA 4
U humbulela	Mugudi u a konḡelwa nga u humbulela malugana na muanewa a no bva kha tshiṭori kana tshiwo, hu na thikhedzo.	Mugudi u a kona u humbulela lu no ṭanganedzea malugana na muanewa a no bva kha tshiṭori kana tshiwo, hu na thikhedzo.	Mugudi u a kona u humbulela lu no ṭanganedzea malugana na muanewa a no bva kha tshiṭori kana tshiwo, hu si na thikhedzo.	Mugudi u a kona u humbulela lu sa vhudzisiwi malugana na muanewa a no bva kha tshiṭori kana tshiwo, hu si na thikhedzo.
Tsedzuluso	Mugudi u a konḡelwa nga u humbulela malugana na muanewa a no bva kha tshiṭori kana tshiwo, hu na thikhedzo.	Mugudi u a kona u humbulela lu no ṭanganedzea malugana na muanewa a no bva kha tshiṭori kana tshiwo, hu na thikhedzo.	Mugudi u a kona u humbulela lu no ṭanganedzea malugana na muanewa a no bva kha tshiṭori kana tshiwo, hu si na thikhedzo.	Mugudi u a kona u humbulela lu sa vhudzisiwi malugana na muanewa a no bva kha tshiṭori kana tshiwo, hu si na thikhedzo.

Muṇwalo

U kopa na u ṇwala maipfhi na mafhungo mapfhufhi nga muṇwalo u ganḡisa kana nga muṇwalo wa u pomba.

Nyito

- Kha vha zwi ite kha themo yoṭhe nga tshifhinga tsha ngudo dza Muṇwalo.
- Kha vha shumise ngudo dze vha ṇewa kha Pulane ya U funza ya NHLRP.
- Musi ngudo dzi vhukati, kha vha mone na kiḡasi vha sedze zwikili zwa muṇwalo zwa vhagudi.
- Ṭhogomelani vhukoni ha mugudi muṇwe na muṇwe ha u vhumba maḡedere a cursive nga ṇḡila yo teaho, u langa vhuhulwane na tshikhala tsha maipfi, na u ṇwala nga luvhilo lwavhuḡi.
- Kha vha pime vhukoni ha vhagudi vha tshi shumisa rubiriki dzi tevhelaho.

RUBIRIKI	LEVELE YA 1	LEVELE YA 2	LEVELE YA 3	LEVELE YA 4
Maḽedere a u pomba	Mugudi u a konḽelwa nga u elelwa hune ḽedere ḽa thoma hone khathihi na mabuḽo aḽo. Vhunzhi ha Maḽedere a u pomba ho vhumbiwa nga nḽila i sa fushi kana ho khekhea.	Tshiṅwe tshifhinga mugudi u a konḽelwa nga u elelwa hune ḽedere ḽa thoma hone khathihi na mabuḽo aḽo. Maṅwe a maḽedere a u pomba o vhumbiwa nga nḽila i sa fushi kana o khekhea.	Mugudi u a ḽivha nga ngona hune ḽedere ḽa thoma hone khathihi na mabuḽo aḽo. Maḽedere a u pomba o vhumbiwa nga ngona fhedzi u tea u ṽhogomela u shumisa vhudele.	Mugudi u a ḽivha nga ngona hune ḽedere ḽa thoma hone khathihi na mabuḽo aḽo. Maḽedere a u pomba o vhumbiwa nga ngona nahone hu na vhudele.
U ṅwalulula mafhungo	Mugudi u a ongolowa a tshi ṅwala nahone u a konḽelwa nga u fhedzisa mafhungo. Saizi na u thalangana ha maipfhi zwi ita zwi sa fani.	Mugudi u a kona u fhedzisa mafhungo fhedzi u ita vhukhakhi. Tshiṅwe tshifhinga, saizi na u thalangana ha maipfhi zwi ita zwi sa fani.	Mugudi u a kona u fhedzisa mafhungo hu si na vhukhakhi. Kanzhi saizi na u thalangana ha maipfhi zwi anzela u fana	Mugudi u a kona u fhedzisa mafhungo hu si na vhukhakhi. Saizi na u thalangana ha maipfhi zwi vha zwi tshi fana tshifhinga tshoṽthe.

U ṅwala

U ṅwala phara mbili dza mafhungo a no hovhelela a malo nga ṽhoho i re hone.

Nyito

- Itani hezwi nga tshifhinga tsha ngudo dza u ṅwala kha Vhege ya 5 na 6.
- Kha vha shumise ngudo dze vha ṅewa kha Pulane ya U funza ya NHLRP.
- Musi ngudo ya ḽavhuṽanu i tshi fhela, kha vha kuvhanganye bugu dza vhagudi vha vha linge.
- Kha vha pime vhukoni ha vhagudi vha tshi shumisa rubiriki dzi tevhelaho.

RUBIRIKI	LEVELE YA 1	LEVELE YA 2	LEVELE YA 3	LEVELE YA 4
Zwa ene muṅe	Zwi a konḽa u pfhesesa muhumbulo wawe kana a si wawe – ho kopololwa muhumbulo wa mugudisi.	Zwi a leluwa u pfhesesa muhumbulo wawe nahone ndi wawe ene muṅe naho u tshi yelana na tsumbo ya mugudisi.	Muhumbulo ndi wawe nahone u bva kha ene muṅe.	Muhumbulo ndi wawe, u bva kha ene muṅe nahone u na vhutsila khawo.

GIREIDI 3 | MBEKANYAMUSHUMO YA U LINGA

RUBIRIKI	LEVEL E YA 1	LEVEL E YA 2	LEVEL E YA 3	LEVEL E YA 4
Vhulapfu na tshivhumbeo	Mugudi o ñwala mafhungo a fhasi ha 3 o teaho. Mafhungo ha ngo vhumbiwa zwavhuḍi a vha phara 2.	Mugudi o ñwala mafhungo o teaho a 3–4. Mafhungo ha ngo vhumbiwa zwavhuḍi a vha phara 2.	Mugudi o ñwala mafhungo o teaho maṭanu - rathi (5–6). Mafhungo a hone o vhekanywa nga ngona kha pharagirafu mbili.	Mugudi o ñwala mafhungo a ṭahe (7) kana u fhira o teaho. Mafhungo a hone o vhekanywa nga ngona kha pharagirafu mbili.
Ndongazwiga (Thelokanyazwiga)	Mugudi u a konḍelwa nga u shumisa maḷederedanzi na zwitopo nga ngona, naho hu na thikhedzo.	Mugudi u shumisa maḷederedanzi na zwitopo nga ngona, fhedzi u a konḍelwa nga u shumisa zwiñwe zwiga zwa u tolokanya.	Mugudi u anzela u shumisa zwiga zwoṭhe zwa u tolokanya zwe a funzwa.	Tshifhinga tshothe mugudi u a kona u shumisa nga ngona zwoṭhe zwa u tolokanya zwe a funzwa.
Vhuṭanzi ha u ñwala maitete	Hu na vhuṭanzi vhuṭuku ha u pulana, u dzudzanya kana u gandisa.	Hu na vhuṭanzi ha uri ho vha ho dzudzanywa.	Hu na vhuṭanzi vhu re khagala ha uri ho shumiswa u pulana, u dzudzanya na u gandisa.	Hu na vhuṭanzi vhu re khagala ha uri u pulana, u dzudzanya na u gandisa zwo shumiswa nga nḍila yavhuḍi.

THEMO YA 2

Thesite (Milingo) Dza U Vhala Nga U Elela Ha Oraḽa (Veo) Dza Themo Ya 2

NHLRP U vhala nga u Elela ha Oraḽa (VEO)										
Luambo: Tshivenda Thesite 3.2.A Khophi ya mugudisi mibvumo ya 60 / Mithethe ya 60										
M	e	b	l	u	B	n	i	d	T	10
F	H	ḑ	e	D	G	p	r	w	b	20
l	b	r	s	W	P	w	A	I	E	30
ṭ	n	B	R	t	v	y	O	U	x	40
L	T	uu	K	P	nṽ	ĩ	ḑ	W	ṽ	50
S	dzh	X	Y	tzh	nny	tsh	Z	V	nṽ	60

NHLRP U vhala nga u Elela ha Oraḽa (VEO) Luambo: Tshivenda Thesite 3.2.A Khophi ya mugudisi									
M	e	b	l	u	B	n	i	d	T
F	H	ḑ	e	D	G	p	r	w	b
l	b	r	s	W	P	w	A	I	E
t	n	B	R	t	v	y	O	U	x
L	T	uu	K	P	nṅ	ĩ	ḑ	W	ṅ
S	dzh	X	Y	tzh	nny	tsh	Z	V	nṅ

NHLRP U vhala nga u Elela ha Orala (VEO)										
Luambo: Tshivenda Thesite 3.2.B Khophi ya mugudisi maipfhi wa 45 / Mithethe ya 60										
vutshela	malwadze	vhavhisa	bukutela	yoyo	dzhenelela	tshimbila	shushedza	dzhavhula	nnambatedza	10
vinyukana	mufhafhara	hwivha	niwando	mvula	nama	mathuthu	nzwalelo	mutwawolala	shwama	20
pyanya	kwashekanya	tswio	nzambo	ngengisa	thwalima	mmvi	bvani	phwashe	nzenene	30
hwala	lwendoni	rvisa	muxe	xaxara	tzwipudza	kutzimbi	pfhanapheledzo	nzhonzhowedza	manzhanzha	40
nnoña	ndwandwamedza	ndzhuvhula	khwali	nngwanetshedza	mmbwa	nndyo	ngwaniwapo	khomphuyutha	nṅhwamakhura	50
tzembatzemba	ndwelatsiwana	tshixwatudzi	lutzwiri	tzwonzwa	phinimini	mupfhufhi	tshimbundwa	tsetseṅwa	kutzimu	60

NHLRP U vhala nga u Elela ha OraĽa (VEO) Luambo: Tshivenda Thesite 3.2.B Khophi ya mugudisi									
vutshela	malwadze	vhavhisa	bukutela	yoyo	dzhenelela	tshimbila	shushedza	dzhavhula	nnambatedza
vingukana	mufhafhara	hwivha	ñwando	mvula	ṇama	mathuthu	nzwalelo	mutṵwawolala	shwama
pyanya	kwashékanya	tswio	nzambo	ṇṇengisa	thwalima	mmvi	bvani	phwashe	nzenene
hwala	lwendoni	rwisa	muxe	xaxara	tzwipudza	kutzimbi	pṱhanaphedzo	nzhonzhowedza	manzhanzha
nñoña	ndwandwamedza	ndzhuvhula	khwali	nṅwanetshedza	mmbwa	nddyo	ngwaniwapo	khomphyutha	nṱhwamakhura
tzembatzemba	ndwelatsiwana	tshixwatudzi	lutzwiri	tzwonzwa	phinimini	mupfhufhi	tshimbundwa	tsetseñwa	kutzimu

NHLRP U vhala nga u Elela ha Oraḽa (VEO)

Luambo: Tshivenda

Thesite 3.2.C

Khopi ya mugudisi

Vhalani tshibveledzwa tsha u vhala/ Mithethe ya 60 & 180

Muṭa wa hashu wo ya lwanzheni nga holodei. Ho vha hu	11
lwa u thoma ndi tshi ya bitshini. Ndo ita zwithu zwinzhi zwi	23
takadzaho. Ndo bambela magabeloni, nda gwa muṭavhani,	30
nda kuvhanganya khumba baketeni ḽanga. Fhedzi tshithu	37
tshe nda vha ndi tshi tshi takalela vhukuma ndi mativha	47
maṭuku musi magabelo a si manzhi.	53
“Nṅe na khaladzi yanga ro wana zwithu zwinzhi mativhani	62
a maḽi. O wana khovheṅaledzi ya phephuḽu kha ḽiṅwe tivha.	72
Nṅe ndo wana ḽambatshekwa ḽitswuku kha ḽiṅwe tivha. Ro	81
vhona khovhe nnzhi, khumba na zwimela zwa lwanzheni.”	89
“Ro gidima ra ya kha mme ashu u vha sumbedza	99
khovheṅaledzi.” Khaladzi yanga a ri, “Mmawe! kha vha	107
vhone! Mativha a maḽi a nga mahaya maṭuku tsini na	117
lwanzhe.” “Ee,”hu amba Mmawe. “Zwi a takadza u zwi	126
sedzulusa, fhedzi ni tea u londa uri ni si vhaise zwipuka	137
na mahaya azwo.” “Ri ḽo vha na vhulondo,”nda ralo kha	147
mmawe.”	148
Khaladzi anga o thetshela maḽi a tivhani. A ri, “hedzi	158
phukha dzi fanela u vha dzo khwaṭha, ngauri maḽi a khou	169
fhisazwino!” Nda ri, “Ee, maḽi a khou fhisazwino fhedzi a	181
ḽo rothola musi magabelo a tshi vhuya.”	188

NHLRP U vhala nga u Elela ha Oraḽa (VEO)

Luambo: Tshivenda

Thesite 3.2.C

Khopi ya mugudisi

Muḽa wa hashu wo ya lwanzheni nga holodei. Ho vha hu lwa u thoma ndi tshi ya bitshini. Ndo ita zwithu zwinzhi zwi takadzaho. Ndo bambela magabeloni, nda gwa muḽavhani, nda kuvhanganya khumba baketeni ḽanga. Fhedzi tshithu tshe nda vha ndi tshi tshi takalela vhukuma ndi mativha maḽuku musi magabelo a si manzhi.

“Nḽe na khaladzi yanga ro wana zwithu zwinzhi mativhani a maḽi. O wana khovheḽaledzi ya phephuḽu kha ḽiḽwe tivha. Nḽe ndo wana ḽambatshekwa ḽitswuku kha ḽiḽwe tivha. Ro vhona khovhe nnzhi, khumba na zwimela zwa lwanzheni.”

“Ro gidima ra ya kha mme ashu u vha sumbedza khovheḽaledzi.” Khaladzi yanga a ri, “Mmawe! kha vha vhone! Mativha a maḽi a nga mahaya maḽuku tsini na lwanzhe.” “Ee,”hu amba Mmawe. “Zwi a takadza u zwi sedzulusa, fhedzi ni tea u londa uri ni si vhaise zwipuka na mahaya azwo.” “Ri ḽo vha na vhulondo,”nda ralo kha mmawe.”

Khaladzi anga o thetshele maḽi a tivhani. A ri, “hedzi phukha dzi fanela u vha dzo khwaḽha, ngauri maḽi a khou fhisa zwino!” Nda ri, “Ee, maḽi a khou fhisa zwino fhedzi a ḽo rothola musi magabelo a tshi vhuya.”

NHLRP U vhala nga u Elela ha Oraḽa (VEO)

Luambo: Tshivenda

Thesite 3.2.D

Khopi ya mugudisi

8 Mbudziso dza u pfhesa ha oraḽa

Muxaka wa xivutiso: Ku vuyiseriwa ka mahungu lama nga erivaleni

1. Muṭa wo ya holodeini ngafhi?
Muṭa wo ya lwanzheni nga holodei.

Muxaka wa xivutiso: Ku vuyiseriwa ka mahungu lama nga erivaleni

2. Nwana o kuvhanganya mini kha bakete?
Nwana o kuvhanganya khumba nga bakete.

Muxaka wa xivutiso: Ku vuyiseriwa ka mahungu lama nga erivaleni

3. Khaladzi yanga o wana mini kha tivhani ḽa maḽi?
Khaladzi yangai o wana khovheṅaledzi ya phephulu.

Muxaka wa xivutiso: Nkumbetelo wo kongoma

4. Ndi nga mini lwendo lwa u ya lwanzheni lwo vha lwo khetheaho kha nṽwana?
Lwo vha lwo khetheaho ngauri ho vha hu lwa u thoma a tshi ya bitshini.

Muxaka wa xivutiso: Nkumbetelo wo kongoma

5. Ndi nga mini vhana vho gidimela u sumbedza Mmawe khovheṅaledzi?
"Vho gidima vha ya u sumbedza Mmawe khovheṅaledzi
ngauri vho vha vho takalela u i wana."

Muxaka wa xivutiso: Hlamusela na ku hlanganisa

6. "Ndi zwifhio zwe vhana vha zwi guda nga ha mativhani a maḽi musi vho dala lwanzheni?"
Vho guda nga ha uri mativha a maḽi ndi mini na zwine zwa tshila nga ngomu hao.

Muxaka wa xivutiso: Hlamusela na ku hlanganisa

7. Ndi nga mini mativha a maḽi a tshi ṭaluswa sa "mahaya maṭuku a tsini na lwanzhe"?
"Mativha a maḽi a ṭaluswa sa 'mahaya maṭuku a tsini na lwanzhe'"
ngauri ndi haya ha zwipuka zwinzhi zwa lwanzheni."

Muxaka wa xivutiso: Kambela na ku pima nkoka

8. Vhana vha ḽipfha hani nga u sedzulusa mativha a maḽi? Neani vhuṭanzi vhu bvaho kha maṅwalwa.
Ndi humbula u nga vhana vha pfha vho takala nga u sedzulusa mativha a maḽi ngauri nṽwana ane a khou anetshela tshiṭori o amba uri ndi zwine a zwi takalela vhukuma lwanzheni.

Fomo ya Tsenguluso ya Themo ya 2

NHLRP U vhala nga u Elela ha Oraḽa (VEO)

Luambo: Tshivenda

Gireidi 3 Themo ya 2

Fomo ya Tsenguluso

mibvumo 3.2.A	Thaḽi ya Vhukhakhi	Ṱhanganyelo	Maipfi 3.2.B	Thaḽi ya Vhukhakhi	Ṱhanganyelo
M			vutshela		
e			malwadze		
b			vhavhisa		
l			bukuṭela		
u			yoyo		
B			dzhenelela		
n			tshimbila		
i			shushedza		
d			dzhavhula		
T			nnambatedza		
F			vinyukana		
H			mufhafhara		
ḽ			hwivha		
e			ṅwando		
D			mvula		
G			ṅama		
p			mathuthu		
r			nzwalelo		
w			muṭwawolala		
b			shwama		
l			pyanya		
b			kwashekanya		
r			tswio		
s			nzambo		
W			nṅengisa		
P			thwalima		
w			mmvi		
A			bvani		
l			phwashe		
E			nzenene		

GIREIDI 3 | FOMO YA TSENGULUSO YA THEMO YA 2

NHLRP U vhala nga u Elela ha Oraḽa (VEO)

Luambo: Tshivenda

Gireidi 3 Themo ya 2

Fomo ya Tsenguluso

mibvumo 3.2.A	Thaḽi ya Vhukhakhi	Ṱhanganyelo	Maipfi 3.2.B	Thaḽi ya Vhukhakhi	Ṱhanganyelo
t			hwala		
n			lwendoni		
B			rwisa		
R			muxe		
t			xaxara		
v			tzwipudza		
y			kutzimbi		
O			pfhanapheledzo		
U			nzhonzhowedza		
x			manzhanzha		
L			nñoṅa		
T			ndwandwamedza		
uu			ndzhuvhula		
K			khwali		
P			nngwanetshedza		
nṅ			mmbwa		
ḽ			nndyo		
ḽ			ngwaniwapo		
W			khomphyutha		
ṅ			nṱhwamakhura		
S			tzembatzemba		
dzh			ndwelatsiwana		
X			tshixwatudzi		
Y			lutzwiri		
tzh			tzwonzwa		
nny			phinimini		
tsh			mupfhufhi		
Z			tshimbundwa		
V			tsetseṅwa		
nṅ			kutzimu		

Mbekanyamushumo ya u Linga

Gireidi 3 Themo ya 2

Puġane ya U funza ya Nwaha (ATP) yo vusuludzwaho i nea tsumbedzelo ya U linga ha Zwikoloni (SBA) ha themo inwe na inwe. U ya nga hezwi, zwikili na thalutshedzo dzi tevhelaho dzi tea u senguluswa kha Themo ya 2

TSHIPIDA	MUSHUMO
 U thetshesela na u amba	U ita mukumedzo wa oraġa ya u itela u talusa na u vhambedza tshithu (u sumbedza na u anetshela).
 Foniki	U peleta maipfhi nga ndila yo teaho hu tshi shumiswa ndivho ya foniki kha mulingo na dikithesheni.
 U vhala na U pfhesesa	U vhalela ntha zwi tshi bva buguni kha levele yo mu teaho. U shumisa maipfhi o dowealeho, foniki, na zwikili zwa u sengulusa tshivhumbeo na zwi re ngomu ha manwalwa na u dikhouda. U vhala nga u elela ho engedzedzeaho na vhudinyanyuli. U thetshesela na u dzhenelala kha linwalo u: • U fhindula mbudziso dza vhukuma nga ha zwidodo-mbedzwa zwa linwalo. • U fhindula mbudziso dzo vuleaho nga ha linwalo, hu tshi katelwa u bvumba, u swikelela nga u tou humbulela na u thathuvha. • U tevhekanya zwiwo zwa linwalo nga ndila yo teaho.
 Munwalo	U vhumba maledere othe matuku na mahulwane nga ndila yo teaho na ya vhudiitisi (automatically) kha. linwalo la u tanganela kana u nwala nga u pomba.
 U nwala	Nwalani tshitori kana linwalo la vhusiki li na mafhungo a sa fhiriho fumi (10).

TSUMBO YA MISHUMO YA U LINGA

- Iyi mishumo ya u linga yo itelwa u vha tshipida tsha NHLRP.
- He zwa tea, thesite dza U vhala nga u Elela ha Oraġa ha NHLRP dzo dzheniswa sa tshipida tsha mbekanyamushumo ya u linga.
- Iyi mishumo ya u linga i nga shumiswa yo tou ralo kana ha itwa uri i yelane na thoġea dza Tshiriki.

U thetshelesa na u amba

U ita mukumedzo wa oraġa ya u itela u ṭalusa na u vhambedza tshithu (u sumbedza na u anetshela).

Nyito

- Itani hezwi nga tshifhinga tsha ngudo dza Musumbuluwo dza u Thetshelesa na u Amba kha Vhege ya 4 na ya 8.
- Kha vha shumise ngudo dze vha n̄ewa kha Pulane ya U funza ya NHLRP.
- Kha vha pime vhukoni ha vhagudi vha tshi shumisa rubiriki dzi tevhelaho.

RUBIRIKI	LEVEL E YA 1	LEVEL E YA 2	LEVEL E YA 3	LEVEL E YA 4
Ṭhalutshedzo ya tshithu	Mugudi u ṭalutshedza nga n̄dila yo teaho sia ĩa 1 ĩa tshivhumbeo tsha tshithu. Kana, mugudi u ṭalutshedza masia mavhili tshivhumbeo kha tshithu fhedzi a si khagala tshoṭhe kana zwi si zwone.	Mugudi u ṭalutshedza nga n̄dila yone masia mavhili a tshivhumbeo tsha tshithu. Kana, mugudi u ṭalutshedza masia mararu a tshivhumbeo tsha tshithu fhedzi a sa tou vha khagala tshoṭhe kana zwi si zwone.	Mugudi u ṭalutshedza nga n̄dila yone masia mavhili a tshivhumbeo tsha tshithu.	Mugudi u ṭalutshedza nga n̄dila yone masia mararu a tshivhumbeo tsha tshithu.
Ndivho ya tshithu.	Mugudi u lwisana na u ṭalutshedza ndivho ya tshithu hu si na thikhedzo.	Mugudi u lingedza u ṭalutshedza ndivho ya tshithu, fhedzi ṭhalutshedzo a i pfhali kana a si yone.	Mugudi u n̄ea ṭhalutshedzo i pfhalaho na ṭhalutshedzo yone ya ndivho ya tshithu.	Mugudi u n̄ea ṭhalutshedzo i pfhalaho na ṭhalutshedzo ya ṭhalukanyo ya ndivho ya tshithu.
U Elela	Mugudi kanzhi u a timatima, na u fhumula lwa tshifhinga tshilapfhu, kana u dovholola lunzhi ha zwe a zwi a amba.	Mugudi kanzhi u a timatima, na u fhumula lwa tshifhinga tshilapfhu, kana u dovholola zwiṅwe zwa zwe a amba.	Mukumedzo wa mugudi u anzela u elela, na u timatima luthihi kana luvhili fhedzi, u fhumula kana u dovholola.	Mukumedzo wa mugudi u a elela nahone nga fulufhelo.

Foniki

U peleṭa maipfhi nga ndila yo teaho hu tshi shumiswa ndivho ya foniki kha mulingo na dikithesheni.

Nyito

- Kha vha ite hezwi kha Vhege 2–7 nga tshifhinga tsha ngudo dza Foniki dza Lavhuṭanu.
- Kha vha shumise ngudo dze vha newa kha Pulane ya U funza ya NHLRP.
- Kha vha linga mulingo wa mupeleṭo na wa dikithesheni vhege inwe na inwe nga ndila i tevhelaho:
 - a. Kha vha nee maraga nthihi (1) kha maipfhi manwe na manwe matanu (5) o peleṭwaho zwavhuḍi. (zwa nṱhesa: 5)
 - b. Kha vha thome nga maraga dza sumbe (7) dza fhungo la u nṱwala dikithesheni. Kha vha tuse hafu (1/2) ya maraga kha vhukhaki vhuṱwe na vhuṱwe. (zwa nṱhesa: 7)
 - c. Kha vha rekhode mvelelo dza themo u bva kha ṱhanganyelo ine ya nga vha hone ya maraga dza fumimbili (12).

U vhalela mvelelo dza themo.

- Kha vha engedze mvelelo dza mugudi muṱwe na muṱwe dza milingo yoṱhe ya rathi (6).
- Kha vha kovhe nga rathi (6) u itela u wana guṱetshikati tsha mugudi.
- Kha vha shumise thebuḽu ya u vhalela i re afho fhasi vha tshi vhalela levele (vhuimo) kana tshikalo.

Mvelelo dza avhareji	LEVELE (VHUIMO)
1 - 3	1
4 - 6	2
7 - 9	3
10 - 12	4

U vhala

U vhalela n̄tha zwi tshi bva buguni kha ǀeveǀe yo mu teaho.

U shumisa maipfi o ǀowealeho, foniki, na zwikili zwa u sengulusa tshivhumbeo na zwi re ngomu ha mañwalwa na u dikhouda.

U vhala nga u elela ho engedzedzeaho na vhuǀinyanyuli.

Nyito

- Hezwi zwi nga itwa kha Vhege ya 7 kana Vhege ya 8.
- Nga tshifhinga tsha U vhala ha zwigwada hu na u sumbiwa n̄dila kha vha vhidze muraǀo muñwe na muñwe wa tshigwada a ǀe a vha vhalele e eñhe.
- Humbelani mugudi uri a vhale ǀiñwalo ǀa Vhege ya 6 kana 7 ǀa ǀavhuṭanu ǀa 'Vhalani N̄tha' ǀine ǀa wanala kha Bugu ya u Vhala ya Thikho.

Kuitele

- Kha vha vhidze vhagudi nga muthihi nga muthihi uri vha ǀe vha vhalele vhone n̄tha.
- Kha vha pime vhukoni ha vhagudi vha tshi shumisa rubiriki dzi tevhelaho.

RUBIRIKI	ǀEVEǀE YA 1	ǀEVEǀE YA 2	ǀEVEǀE YA 3	ǀEVEǀE YA 4
Zwikili wa u dikhouda	Mugudi u ǀoǀa thikhedzo nnzhi i no bva kha mugudisi ya u vhala ipfhi ǀine a sa ǀi ǀivhe.	Mugudi u a lingedza u shumisa foniki a tshi vhala maipfhi ane a sa a ǀivhe fhedzi u ǀoǀa thikhedzo ya mugudisi.	Mugudi u shumisa foniki na siǀabifikhesheni u bula maipfhi a sa ǀivhei, fhedzi nga zwiñwe zwifhinga u ǀoǀa thuso ya u ǀanganya mibvumo uri i vhe ipfhi.	Mugudi u shumisa foniki na siǀabifikhesheni u bula maipfhi a sa ǀivhei, nahone kanzhi a nga ǀanganya mibvumo ya vha ipfhi.
U vhala nga u elela ho engedzedzeaho na vhuǀinyanyuli	Mugudi u anzela u vhala a tshi ita a tshi ima, u a pfhuka maipfhi na u vhala ipfhi nga ǀithihi nga ǀithihi. Mugudi ha ǀhogomeli na luthihi zwa vhuǀinyanyuli.	Mugudi u a vhala vhunzhi ha mañwalwa fhedzi u tou vhala ipfhi nga ǀithihi nga ǀithihi. Mugudi u a ǀhogomelanyana zwa vhuǀinyanyuli.	Mugudi u a vhala vhunzhi ha mañwalwa nga u elela hu na vhuǀinyanyuli fhaǀa na fhaǀa.	Mugudi u a vhala mañwalwa oñhe nga u elela hu na vhuǀinyanyuli hu no vhonala.

U pfhesesa

U thetshesela na u dzhenelela kha lijwalo u:

- U fhindula mbudziso dza vhukuma nga ha zwidodombedzwa zwa lijwalo.
- U fhindula mbudziso dzo vuleaho nga ha lijwalo, hu tshi katelwa u bvumba, u swikelela nga u tou humbulela na u thathuvha.
- U tevhokanya zwiwo zwa lijwalo nga ndila yo teaho.

Nyito

- Hezwi zwi nga itwa tshifhinga tshiñwe na tshiñwe u thoma kha Vhege ya 4 u swika kha Vhege ya 7.
- Kha vha shumise tshitori tsha Khuvhanganyo Ya Mañwalwa tsha vhege yo fhiraho.
- Kha vha dzudze kilasi i tokomelwe hu itwe mushumo wa u ñwala.
- Nga murahu, kha vha vhidze vhagudi nga muthihi nga muthihi vha ðe desikeni yavho vha lingiwe (u pimiwa ndivho).
- Kha vha ri vhagudi vha fhindule mbudziso 1–2 dza luñwe na luñwe lwa tshaka dzi tevhelaho dza mbudziso dzi no kwama mañwalwa ayo:

Mbudziso dza tthalutshedzo (mbudziso tthalutshedzwa) dzi no kwama zwidodombedzwa

1. Nnyi...?
2. Mini...?
3. Lini...?
4. Hani...?
5. Ngafhi...?

U bvumba

1. Ni vhona u nga ho itea mini nga murahu/ tshi tevhelaho? Ngani?
2. Ni vhona u nga tshitori tshi ðo fhela hani? Ngani?

Thevhekano

1. Ho bvelela mini mathomoni a tshitori?
2. Ho bvelela mini magumoni a tshitori?
3. Ho bvelela mini nga murahu...?
4. Ho bvelela mini u thomani: ... kana...?

U humbulela

1. Ndi nga humbulela zwifhio nga ha... zwi tshi bva kha...?
2. Ni vhona u nga ...?
3. Ni vhona u nga ndi nga mini...?

Tsedzuluso

1. Xana u ehleketa leswaku sweswo a ku ri nchumu lowunene? Hikokwalahokayini?
2. Xana u ehleketa leswaku leswi a ku ri nchumu lowu hoxekeke? Hikokwalahokayini?

GIREIDI 3 | MBEKANYAMUSHUMO YA U LINGA

3. Xana u nga endla nkambisio mayelana na swiendlo swa (ximunhuhatwa)?

Kha vha pime vhukoni ha mugudi muṅwe na muṅwe vha tshi shumisa rubiriki i tevhelaho.

RUBIRIKI	LEVEL E YA 1	LEVEL E YA 2	LEVEL E YA 3	LEVEL E YA 4
Mbudziso dza tḥalutshedzo (mbudziso-tḥalutshedzwa) dzi no kwama zwidodo-mbedzwa	Mugudi u a konḑelwa nga u elelwa zwidodo-mbedzwa zwifhio na zwifhio zwi no bva kha tshiṭori, naho a tshi khou sumbedzwa ṅḑila.	Mugudi u a kona u elelwa zwiṅwe zwa zwidodo-mbedzwa zwi no bva kha tshiṭori, hu na u sumbedzwa ṅḑilanyana.	Mugudi u a kona u elelwa zwiṅwe zwa zwidodo-mbedzwa zwi no bva kha tshiṭori, hu na u sumbedzwa ṅḑilanyana.	Mugudi u a kona u elelwa zwiṅwe zwa zwidodo-mbedzwa zwi no bva kha tshiṭori, hu na u sumbedzwa ṅḑilanyana.
U bvumba	Mugudi u a konḑelwa nga u bvumba lu no ṭanganedzea.	Mugudi u a kona u bvumba lu no ṭanganedzea fhedzi hu na thikhedzo ya mugudisi.	Mugudi u a kona u bvumba lu no ṭanganedzea fhedzi u a konḑelwa nga u imelela phindulo yawe.	Mugudi u a kona u bvumba lu sa vhudziswi nahone u a kona u imelela phindulo yawe.
Thevhekano	Mugudi u a konḑelwa nga u tevhekanya zwiwo nga ngona zwi no bva kha maṅwalwa, naho a tshi khou tikedziwa.	Mugudi u a kona u tevhekanya zwiwo nga ngona zwi no bva kha maṅwalwa hu na u tikedziwa.	Mugudi u a kona u tevhekanya zwiwo nga ngona zwi no bva kha maṅwalwa fhedzi u a lenga.	Mugudi u a kona u tevhekanya zwiwo zwoṭhe nga ngona zwi no bva kha maṅwalwa fhedzi u a lenga.
U humbulela	Mugudi u a konḑelwa nga u humbulela malugana na muanewa a no bva kha tshiṭori kana tshiwo, hu na thikhedzo.	Mugudi u a kona u humbulela lu no ṭanganedzea malugana na muanewa a no bva kha tshiṭori kana tshiwo, hu na thikhedzo.	Mugudi u a kona u humbulela lu no ṭanganedzea malugana na muanewa a no bva kha tshiṭori kana tshiwo, hu si na thikhedzo.	Mugudi u a kona u humbulela lu sa vhudziswi malugana na muanewa a no bva kha tshiṭori kana tshiwo, hu si na thikhedzo.
Tsedzuluso	Mugudi u a konḑelwa nga u humbulela malugana na muanewa a no bva kha tshiṭori kana tshiwo, hu na thikhedzo.	Mugudi u a kona u humbulela lu no ṭanganedzea malugana na muanewa a no bva kha tshiṭori kana tshiwo, hu na thikhedzo.	Mugudi u a kona u humbulela lu no ṭanganedzea malugana na muanewa a no bva kha tshiṭori kana tshiwo, hu si na thikhedzo.	Mugudi u a kona u humbulela lu sa vhudziswi malugana na muanewa a no bva kha tshiṭori kana tshiwo, hu si na thikhedzo.

Muñwalo

U vhumba maļedere othe maṭuku na mahulwane nga ndila yo teaho na ya vhudiitisi kha. Iiñwalo la u tanganela kana u ñwala nga u pomba.

Nyito

- Kha vha zwi ite kha themo yothe nga tshifhinga tsha ngudo dza Muñwalo.
- Kha vha shumise ngudo dze vha newa kha Pulane ya U funza ya NHLRP.
- Musi ngudo dzi vhukati, kha vha mone na kilasi vha sedze zwikili zwa muñwalo zwa vhagudi.
- Thogomelani vhukoni ha mugudi muñwe na muñwe ha u vhumba maļedere a cursive nga ndila yo teaho, u langa vhuhulwane na tshikhala tsha maipfi, na u ñwala nga luvhilo lwavhuḡi.
- Kha vha pime vhukoni ha vhagudi vha tshi shumisa rubiriki dzi tevhelaho.

RUBIRIKI	LEVELE YA 1	LEVELE YA 2	LEVELE YA 3	LEVELE YA 4
Maļedere a u pomba	Mugudi u a konḡelwa nga u elelwa hune leḡdere la thoma hone khathihi na mabuḡo aļo. Vhunzhi ha Maļedere a u pomba ho vhumbiwa nga ndila i sa fushi kana ho khekhea.	Tshiñwe tshifhinga mugudi u a konḡelwa nga u elelwa hune leḡdere la thoma hone khathihi na mabuḡo aļo. Mañwe a maļedere a u pomba o vhumbiwa nga ndila i sa fushi kana o khekhea.	Mugudi u a ḡivha nga ngona hune leḡdere la thoma hone khathihi na mabuḡo aļo. Maļedere a u pomba o vhumbiwa nga ngona fhedzi u tea u thogomela u shumisa vhudele.	Mugudi u a ḡivha nga ngona hune leḡdere la thoma hone khathihi na mabuḡo aļo. Maļedere a u pomba o vhumbiwa nga ngona nahone hu na vhudele.
U ñwalulula mafhungo	Mugudi u a ongolowa a tshi ñwala nahone u a konḡelwa nga u fhedzisa mafhungo. Saizi na u thalangana ha maipfi zwi ita zwi sa fani.	Mugudi u a kona u fhedzisa mafhungo fhedzi u ita vhukhaki. Tshiñwe tshifhinga, saizi na u thalangana ha maipfi zwi ita zwi sa fani.	Mugudi u a kona u fhedzisa mafhungo hu si na vhukhaki. Kanzhi saizi na u thalangana ha maipfi zwi anzela u fana	Mugudi u a kona u fhedzisa mafhungo hu si na vhukhaki. Saizi na u thalangana ha maipfi zwi vha zwi tshi fana tshifhinga tshothe.

U ñwala

Ñwalani tshiṭori kana Iiñwalo la vhusiki Ii na mafhungo a sa fhiriho fumi (10). U vhalo na u dzudzanya mañwalo awe.

Nyito

- Itani hezwi nga tshifhinga tsha ngudo dza u Nwala kha Vhege ya 3 na 4.
- Kha vha shumise ngudo dze vha newa kha Pulane ya U funza ya NHLRP.
- Musi ngudo ya Lavhutani i tshi fhela, kha vha kuvhanganye bugu dza vhagudi vha vha linge.
- Kha vha pime vhukoni ha vhagudi vha tshi shumisa rubiriki dzi tevhelaho.

RUBIRIKI	LEVEL 1	LEVEL 2	LEVEL 3	LEVEL 4
Zwa ene muṅe	Zwi a konḁa u pfhesesa muhumbulo wawe kana a si wawe – ho kopololwa muhumbulo wa mugudisi.	Zwi a leluwa u pfhesesa muhumbulo wawe nahone ndi wawe ene muṅe naho u tshi yelana na tsumbo ya mugudisi.	Muhumbulo ndi wawe nahone u bva kha ene muṅe.	Muhumbulo ndi wawe, u bva kha ene muṅe nahone u na vhutsila khawo.
Vhulapfu na tshivhumbeo	Mugudi o ṅwala mafhungo a fhasi ha maṅa (4) o teaho. Mafhungo a hone ho ngo vhekanywa nga ngona kha pharagirafu mbili.	Mugudi o ṅwala mafhungo o teaho maṭanu - rathi (5–6). Mafhungo a hone ho ngo vhekanywa nga ngona kha pharagirafu mbili.	Mugudi o ṅwala mafhungo o teaho a sumbe - malo (7–8). Mafhungo a hone o vhekanywa nga ngona kha pharagirafu mbili.	Mugudi o ṅwala mafhungo a ṭahe (9) kana u fhira o teaho. Mafhungo a hone o vhekanywa nga ngona kha pharagirafu mbili.
Ndongazwiga (Tholokanyazwiga)	Mugudi u a konḁelwa nga u shumisa maḽeḽeredanzi na zwitopo nga ngona, naho hu na thikhedzo.	Mugudi u shumisa maḽeḽeredanzi na zwitopo nga ngona, fhedzi u a konḁelwa nga u shumisa zwiṅwe zwiga zwa u tolokanya.	Mugudi u anzela u shumisa zwiga zwoṭhe zwa u tolokanya zwe a funzwa.	Tshifhinga tshoṭhe mugudi u a kona u shumisa nga ngona zwoṭhe zwa u tolokanya zwe a funzwa.
Vhuṭanzi ha u ṅwala maitele	Hu na vhuṭanzi vhuṭuku ha u pulana, u dzudzanya kana u gandisa.	Hu na vhuṭanzi ha uri ho vha ho dzudzanywa.	Hu na vhuṭanzi vhu re khagala ha uri ho shumiswa u pulana, u dzudzanya na u gandisa.	Hu na vhuṭanzi vhu re khagala ha uri u pulana, u dzudzanya na u gandisa zwo shumiswa nga ṅḁila yavhuḁi.

[illegible]

GIREIDI 3 | GIREIDI 3 BAMMBIRI LA REKHODO LA VEO

NHLRP U vhalala nga u Elela ha Ora_{la} (VEO)

Luambo: Tshivenda

Gireidi 3

Bambiri |a rekhodo |a VEO: U vhala maipfhi

[illegible]

[illegible]

NHLRP | National Home Language Reading Programme “